

Sloterdijk roept bij Bolkestein vooral vragen op

Onvruchtbaar debat tussen filosoof en politicus

Achtergrond - 17 maart 2006

(17 maart 2006) Hoe relevant is Peter Sloterdijk? In debat met de beroemde Duitse filosoof laat politicus in ruste Frits Bolkestein zichzelf gedurende de hele avond door deze vraag leiden. Na de bijeenkomst, afgelopen maandag in Felix Meritis, zijn Bolkesteins vraagtekens nog altijd niet verdwenen. Integendeel.

"Niets dan gegoochel met woorden! Want welk *nut* heeft uw bewering, professor Sloterdijk, dat we voorbij het einde van de geschiedenis leven?" De vroegere Eurocommissaris voor Interne Markt krijgt in het debat als eerste het woord. Hij maakt daarbij onverbloemd duidelijk dat hij maar weinig enthousiasme kan opbrengen voor de beweringen die zijn opponent in zijn nieuwste boek 'Het Kristalpaleis' doet.

Het debat was afgelopen maandag in het Amsterdamse cultuurcentrum Felix Meritis georganiseerd ter ere van de verschijning van de Nederlandse editie. Sloterdijk besteedt in 'Het Kristalpaleis' ruim aandacht aan het eind van de geschiedenis, dat de basis vormt voor zijn analyse van de hedendaagse samenleving. Bolkestein kan er de relevantie niet van ontdekken.

Sloterdijk, één van de meest spraakmakende hedendaagse denkers van Europa, en de vroegere VVD-politicus stonden maandagavond dan ook mijlenver bij elkaar vandaan. Een aantal keren tracht moderator Pieter van Os (*De Groene Amsterdammer*) de discussie vlot te trekken. Zo vraagt hij om reacties op Sloterdijks beschrijving van de Europese ontdekkingsreizen als "psychotische" ondernemingen.

Sprong in het diepe

De filosoof veert op. Juist! Het gewin dat de zeelieden rationeel konden voorspellen bij het ontdekken van nieuwe handelsroutes stond in geen verhouding tot het absolute onbekende dat zij tegemoet voeren. Niet handel of winstoogmerk, maar de wil de sprong in het diepe te wagen, vormde de drijfveer voor de avonturiers die uiteindelijk de wereld zoals wij die kennen hebben ontdekt.

Onzin, antwoordt Bolkestein. De Hollanders waren in de tijd van de ontdekkingsreizen zeer bedreven waren in walvis- en haringvisserij. Maar aan het 's ochtends uitvaren en het 's avonds met een boot vol haring terugkeren naar de haven kleeft niets 'psychotisch'.

Het voorval is een typisch voorbeeld van hoe beide heren de hele avond langs elkaar heen praatten. Want wat heeft haringvangst in hemelsnaam te maken met ontdekkingsreizen, moet Sloterdijk hebben gedacht. Zijn weerwoord uitte hij in diplomatiekere bewoordingen.

Geschiedenis

In Sloterdijks uitleg van de ontdekkingsreizen zat niettemin de gedachtegang besloten die de basis vormt voor 'Het Kristalpaleis'. De wil het onbekende tegemoet te treden, vormt de noodzakelijke houding om de geschiedenis vooruit te brengen. Zonder die actie staat de geschiedenis stil. Dat is het geval sinds aan het ontdekken van de wereld een einde is gekomen, in Sloterdijks woorden: de globalisering is afgelopen.

Vervolgens is het tijdperk van het kapitaal aangebroken, zo legt hij uit, gesymboliseerd door de overeenkomst van Bretton Woods in 1944. Met de mondiale koppeling tussen de nationale valuta ontstond één wereldwijde taal: die van het geld. De macht van het kapitaal heeft de mensen met succes verleid en verwend en heeft hen de wil tot actie ontnomen. Daarmee is de geschiedenis haar motor kwijt en leven we feitelijk in een "*posthistoire*".

Kristalpaleis

Misschien dat een deel van het misverstand ligt aan de titel van de Nederlandse vertaling. '[Im Weltinnenraum des Kapitals](#)', zoals de originele titel luidt, kan vrij worden vertaald met 'In de binnenwereld van het kapitaal'. Deze formulering belooft veel meer dan 'Het Kristalpaleis' wat het boek waarmaakt: een uiteenzetting over de omstandigheden binnen Sloterdijks comfortsysteem.

'Het Kristalpaleis' roept eerder associaties op met politieke concepten als 'Fort Europa', die vooral iets zeggen over immigratiekwesties en het beveiligen van grenzen. Daarover schrijft Sloterdijk in zijn boek echter weinig. Over de verhouding tussen de kapitaalkrachtige bewoners van dat systeem en degenen daarbuiten krijgt de lezer niet meer dan schematische en versimpelde voorstellingen voorgeschoteld.

Daar zijn dan ook met recht kritische vragen over te stellen - zeker door iemand uit de politieke praktijk. Maar In plaats van de vinger op de zere plek te leggen blijft Bolkestein liever bij zijn mantra "geen theorie, geen filosofie, en zeker geen

serieuze relatie met de werkelijkheid”.

Daardoor verliest Sloterdijk aan het eind van de bijeenkomst alsnog iets van zijn geduld. Metaforen zijn er om je aan het denken te zetten. Als je niet wil denken moet je zijn boeken niet lezen, sneert hij. Bovendien moet het boek een aanzet geven tot een nieuw zicht op de realiteit. Daarvoor is een nieuwe metaforiek, een nieuw vocabulaire nodig. Maar voorwaarde is wel dat je daarvoor open staat.

Pim Huijnen is historicus en redacteur van het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/1710/sloterdijk-roept-bij-bolkestein-vooral-vragen-op>